

A világhírű Greco-tól – a szakácskönyv-gyűjteményig.

Mindig irigyeltem azokat, akik megengedhetik maguknak, hogy letűnt korok butoraival, festményeivel, műtárgyaival diszítik lakásaikat, be- aranyozhatják életüket: akik a szobák minden szögletében régi kulturák halhatatlanjainak műveiben gyönyörködhetnek. A műtárgyak gyűjtése kétség- telenül a legiszteletreméltóbb szenvedélyek egyike, sajnos, nálunk mégis olyan kevesen üzik. Talán épen ezért! Külföldi viszonylatban is számottevő műgyűjtő nálunk alig akad. Ezek között van első sorban gróf Andrássy Gyula, báró Herzog Mór, Glück Frigyes, Majosszky Pál, Schiffer Miksa, Wolfner Gyula, báró Hatvany Ferenc, báró Hatvany Józsefné és még néhányan.

Nem lesz hiábavaló, ha megtekintjük két gyűjtőnk lakását, már csak azért is, hogy a közönségnek is fogalma legyen az itt felhalmozott kincsekről, mert mégis furcsa, hogy ugyanakkor, amikor ezek a gyűjtők szinte naponta kapnak bámuló külföldi látogatót, addig a főváros lakói nem is tudják, hogy mit rejtegetnek a kívülről szürke pesti házak.

Első utunk báró Herzog Mórhoz vezetett, aki a legjelentékenyebb magyarországi műgyűjtők közé tartozik. Andrássy-ut 93. szám alatt levő palotájában fogadta a báró lapunk munkatársát és rajzolóját. Mielőtt megnézzük a kincseit, a gyűjteményéről beszél.

És a báró magyarázza nekünk:

— Ez itt egy Bruyn, ez egy Franz Hals, emez Bonifácio Házasságtörő nője. Itt van egy Velasquez, amit a kommunisták annakidején a köz- tulajdonba vett műkincsek kiállításán Maza-nak néztek. Minden képet elvitték és kiállították. Szem- csére visszakaptam mindent, ezt Petrovichnak, a muzeum igazgatójának köszönhetjük mi gyűjtők, mert ő minden veszéllyel dacolva, helyén maradt ezekben az időkben és a megszállás alatt is meg- védte a képeket.

A kis szalonban megint XVI. Lajos korabeli karosszékek, asztalok, néhány pompás faragott szobor, aranyhímzésű püspöki miseruhák. A falon pedig egy XVI. századból való olasz festő képe:

Krisztus levétele a keresztről. Egy pompás Cranach, egy Conagliano és Vivarininek: Madonna a szentekkel című képe. Az üvegtetejű Boule asztal- kában finom miniatürök. Remekművű legyező, apró- sárgók, csupa esillogás és finomság.

Az uriszoba közepén, egy mozdonynak is be- illő hatalmas asztal. Dus berakásokkal, érdekes rezesekkel, fiókokkal. Még az asztal lábában is van- nak titkos fiókok.

— Ötven évig dolgoztak rajta, amíg elké- szült. — mondja a báró.

A falbaépített vitrinekben régi órák és drága-

dott senki egy vászonra varázsolni, mint ő. Nagyon ritka, magánkézben alig van belőle néhány példány. Ha külföldi gyűjtők Budapestre jönnek, legtöbbször ellátogatnak hozzám, ha másért nem, a Greco-k kedvéért.

Természetesen a képtárban vannak a Goya-k is. A farangi malaiság és a Női archép. Itt látjuk Rubens Merodes lakomáját, Magnasco tájképét, és rengeteg más több évszázados festményt. XV. szá- zadbeli szobrokban sincs hiány.

Mikor a képtárban leülünk, báró Herzog be- szól tovább a gyűjteményéről.

— Ilyen gyűjtemény fenntartása, — mondja, — óriási költségbe kerül s a rossz valutája országok gyűjtőinek sok nehézséget okoz. Maga a gyűjtés a legfáradtságosabb munka a világon. Nem egyszer volt arra példa, hogy egy képert napokon keresztül kellett utaznom. Kivámi az alkalmas időpontot, mikor lehet a legolcsóbban megkapni a műtárgyat, ez valóságos művészet. Londonban legjobban nyá- ron lehet vásárolni, akkor mégsem jelentkezik olyan tömegesen vevő. Van egy lépem: Philip Konnick: Hollandi tája, amelyet kétszer egymásután utaztam Londonba, hogy megszerzhessem.

A hosszú látogatás után elbucszunk, s kint az előcsarnokban, csodálkozással megráztunk el egy óriási méretű németalföldi szekrény mellett, amely háznak is beillenek.

A másik gyűjtő, akit meglátogattunk, Glück Frigyes, a Pannónia szálloda igazgatótulajdonosa. Akik naponta elmennek a Rákóczi-uton, a Pannónia szálloda melett, nem is sejtik, hogy a szálloda ne- gvedik emeletén a képeknek és műtárgyaknak mi- csoda tömegét hordta össze az igazgató.

Glück Frigyes sokoldalú gyűjtő. Neki min- dene van. Láttunk nála lép, porcellán, üveg, óra, elefántosont, miniatür, butor, fegyver, szőnyeg, könyv, pipa, edény, cameo, ékszer, szobor és a jó Isten tudja, hogy még micsoda gyűjteményt. Talán a világon neki van egyedül szakácskönyv-gyűjtemé- nye. Mosolyogva nyitja ki előttünk az egyik szek- rényt. Csupa pompás kötésű könyv, bőr és régi per- gament burkolatok.

— Ez mind szakácskönyv — nevet. A legré- gibb olasz, 1590-ből való. Ettől kezdve egész Brillat Savarin-ig, a gourmandok nagymesteréig, azt hi- szem minden szakácskönyvem megvan. Belenézünk a legrégibb magyar szakácskönyvbe. Finom metsze- tek tarkítják. Kassán jelent meg „Az Akadémia böttivel”. 1763-ban. A címlapján olvassuk:

Szakács Mesterségnek

Könyvtéskéje

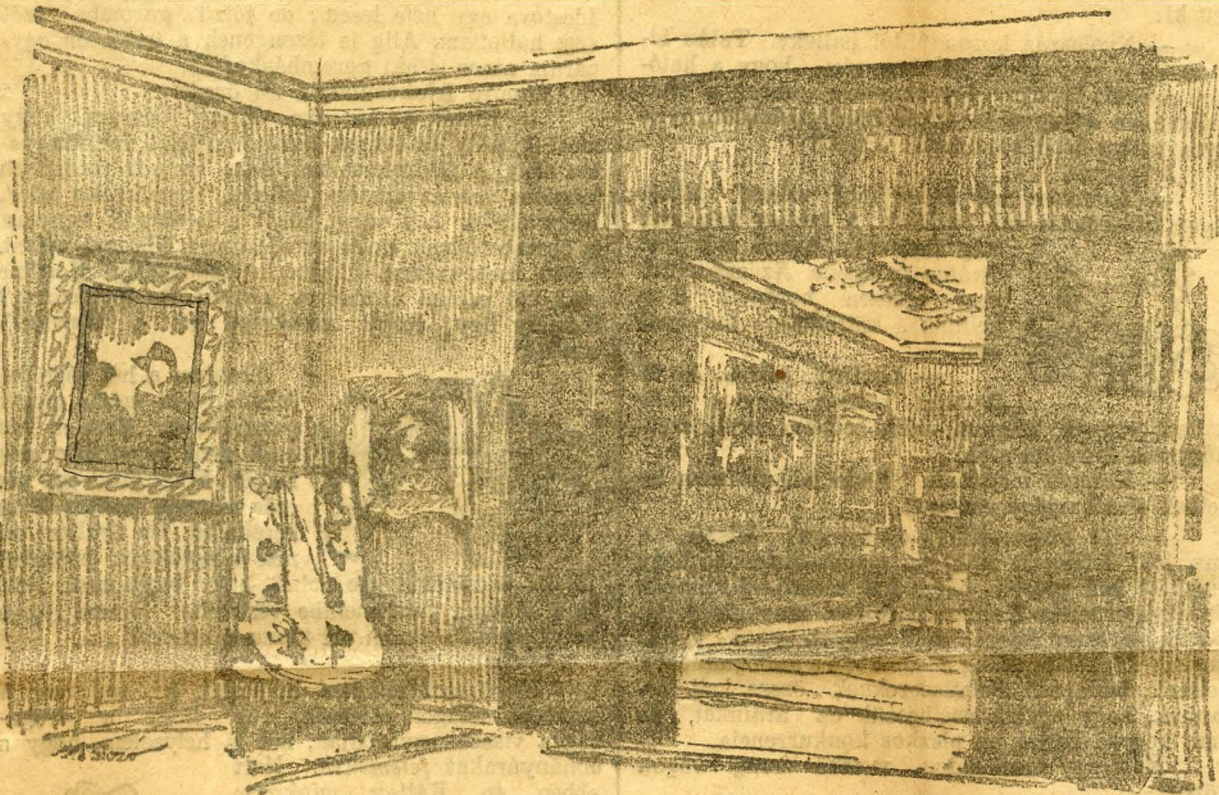
mellyben

külömb-külömbféle válogatott tizfra, jó, egé- zleges, hasznos, tiszta és szapora Etkeknek meg- készése, Süteje és Főzeje, mint egy Ekes-kamrá- ban, röviden leirattatik, és kinek-kinek hasznára leábrázoltatik.

Glück Frigyes évszázados műkincsei között stil- szerűen százéves pálinkával kínál meg bennünket, azután beszél:

— Fiataikoromban kezdtem a gyűjtést, ami- kor sokat utaztam kint külföldön. Németországban, Franciaországban, Amerikában, Svájcban és min- dentinnen hoztam valamit. Ekkor vetettem meg gyűjteményem alapját. Sokat a műtárgyaim közül Budapestén vásároltam; magánosoknál, antiquariu- soknál és aukciókon. A gyűjtésben a legnagyobb örömöm telik és összeköttetésben állok a külföldi gyűjtőkkel. Különösen a hollandusokat, az amster- dami flamand haarlemi iskolát szeretem.

Amint nézegetjük a képektől roskadozó falakon Gelder, Goyen, Steen, Savery remekműveit, oda-

— Fiatakoromban kezdtem már a gyűjtést. Főleg a képeket szerettem. Egész fiatalember vol- tam, amikor megtakarított pénzemmel állandóan mű- tárgyakat vásároltam, külföldön kis sötét antiqua- riumokban, eldugott öszeres tizletekben töltöttem a szabad időmet és ott böngészgettem a régi mesterek dolgai között. Sok áldozatot hoztam gyűjtészenve- délyemnek és különösen azt tartom a legnagyobb áldozatnak, hogy volt szívem kisélejtezni az idők folyamán sok mindent, amit valamikor nagy érté- nek tartottam. Az én képgyűjteményem egy leszűr- dött, komoly egységet képez; háromszor, talán négyszer annyi képem volt és hogy kisélejtezem nagyrészt, emeltem a gyűjtemény kvalitását, las- sanként eszisztematikusan rendeztem be, s nagy súlyt fektettem arra, hogy az abszolút muzeális- értékű képek maradjanak csak meg. Jelenleg a kép- gyűjteményem olyan tökéletes, hogy a világ bármely nagy muzeuma ugyanilyen rendezésben boldogan elfogadná.

Megindulunk báró Herzoggal az Andrássy- uti palota első emeletén, hogy megnézzük világhírű képeit, amelyeknek megtekintésére majdnem min- dennap jönnek külföldiek.

Belépünk az ebédlőbe. Fehér, dus faragásu butorok, az egyik sarokban hatalmas olasz asztal, mozaik berakásokkal, közepén gyönyörű Meduza- fejű, s a falon a francia impresszionisták gyönyör- rü gyűjteménye. Manet-nek Néger nője, ugyancsak neki Rue de Berne-je, Renoir-nak egy hatalmas képe az ebédlő középső falán, két Cézanne, egy Gauguin-csendélet, Monet két képe, Degas balbathöl- gyel, Courbet Ornansi tája, egy Daubier, Carrière bájos arcképe diszítik az ebédlőt.

Belépünk a szalonba. Bordo tónus, két zon- gora terpeszkedik, az egyik zongorán hegedű. A bu- torok XIV. Lajos és XVI. Lajos korabeli gobelines karosszékek minden valószínűség szerint XIV. Lajos híres asztalosának, Boule András mesternek, művei, pazar vésett, aranyozott bronz diszitményekkel, lém- és teknősbéka intarzákkal. Boule-stilusban egy íróasztal és egy commode. Mind a kettő elsőrangú példány. Nem csodáljuk, hogy Boule mestert XIV. Lajos annyira szerette, hogy mikor a hitelezői sza- badságvesztési tizletet felszították ki ellene, aszta- losára kiterjesztette a Louvre-palota sérthetelen- ségét.

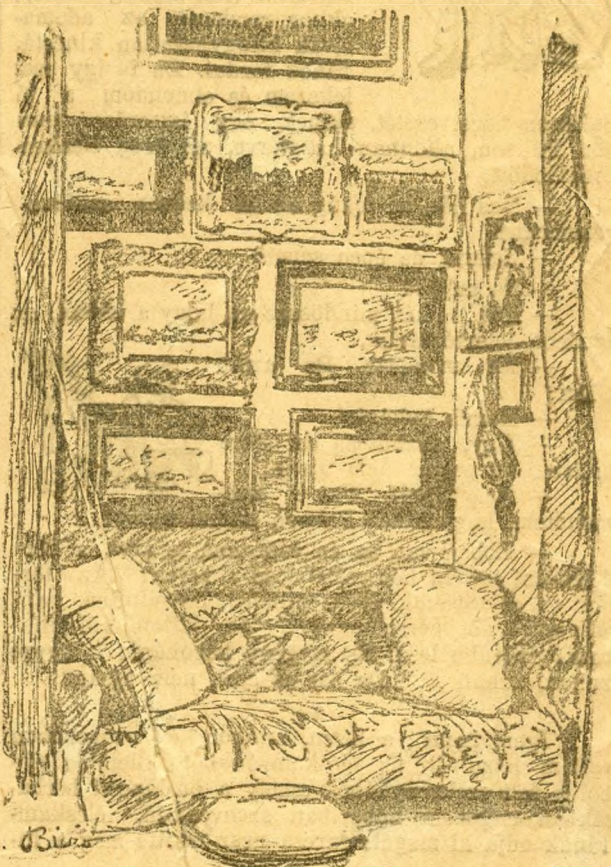
kövek. Hatalmas karosszékek, olaszok és angolok. A falon újabb csodák. Zurbaran: Szent Andrása, Soult marsall hagyatékából. Tiepolo taxumányseje, Cuvp tehenes tájképe, egy remek Goya: Az ivók.

— Négy Goyám van. A nagy spanyol iskolát nagyon szeretem. Majdnem került a négy Goyához egy ötödik is, de avval bizony egy kis baj volt. A háboru előtt, egy párizsi árverésen találtam egy Goya-képet, amit megvásároltam. Épen, hogy ki- gyönyörködtem magam az új szerzeményben, ami- kor megjelent nálam Spanyolország párizsi követe, aki kijelentette, hogy az a kép, amit megvásároltam, 1864-ben a madridi királyi palotából elűnt, azaz ellopták. Tekintettel arra, hogy a képet már kifizet- tem és nem akartam kitenni magamat egy ilyen per esetleges izgalmainak, diplomatikusan úgy oldottam meg a dolgot, hogy ezt a remek Goyát a pradoi mu- zeumnak ajándékoztam. Erre kaptam egy levelet Alfonz spanyol királytól. A király sajátkezü levelé- ben megköszönte az ajándékot, egyúttal értesített arról, hogy utasította Spanyolország követét, hogy nyújtsa át nekem a spanyol Izabella-rend nagy- keresztjét.

A báró meg is mutatja a spanyol király saját- kezű négyoldalas levelét.

Két nagy terem jön ezután, az ugynevezett képtár. Még csak hozzávetőleg sem lehet leírni azt a sok kincset, amit itt felhalmoztak. Pazar szőnye- gek, szédületes butorok, megkapó faragásu olasz lakodalmi ládák, elefántosont berakásu szekrények, ébenfa, körtefa butorok, réz, ón és fa mozaikokkal. Merészvonalu sokszázéves faragott szobrok, bronz relifek, a kései német renaissance, a gótstíl, a ro- kókó, s az olasz renaissance, mind képviselve van. A képek közül az első, ami szembetűnik a hét hatalmas Greco. A báró Herzog-féle gyűjtemény diszei. Egymás mellett ez a hét kép felentelő látvány. Szent András, Krisztus levételkötetése, Szent Pál apostol, az Angyalí üdvözlet és a Szent család.

— Ilyen Greco-gyűjtemény alig van. — ma- gyarázza a báró. A budapesti Szépművészeti Muze- umnak egy Greco-ja van, amit Nemess Marcell ado- mányozott, a müncheni muzeumnak szintén egy, és a Louvre-nak mindössze kettő. Ezt a festőt tulajdon- képen most kezdik igazán megérteni és értékelni, most látják csak, hogy ennyi szinpompát nem tu-

érünk két képhez, az egyik *Salomon van Ruisdael*, a másik *Jacob Ruisdael*.

— Az egyik Ruisdaelt Magyarországon vásároltam egy arisztokrata családtól. Mikor egyszer Hágában jártam, a Stengrad muzeumban megláttam a másikat és borzasztóan fájt a szívem, hogy ez nincs meg a gyűjteményemben, holott a kettő nagyszerűen illik egymáshoz. Természetesen szó sem lehetett arról, hogy ez a hágai muzeum eladja a képet, s én valósággal szomorúan jöttem haza. Már lassanként elfelejtettem a Ruisdael-képet, amikor egy külföldi lapban szemembe ötlött egy hír, amelyből megtudtam, hogy Párizsban elérverezik a hágai muzeum képeit. Rögtön táviratoztam Amsterdamba, egy ottani műkereskedőhöz, akit megbiztam a Ruisdael megvételére. Szerencsésen meg is kaptam 55.000 francia frankért. Most itt lógnak egymás mellett.

Megyünk tovább a szobákban:

Itt, ezen a falon, — mutatja házigazdánk, — volt egy nagy *Bacchus* képem. Gyönyörű kép volt, de szignaturát nem találtunk rajta. Beszéltek összevissza a szakértők, míg a végén elcséreltem a képet. Az új tulajdonos restauráltatta, s képzelheti, mit éreztem, amikor restaurálás után kijött a kép valódi szignaturája: *Jordaens*.

Egy bresciai festő képe a XV. századból, egy XV. századból való szőnyegen lóg. Mellette egy érdekes tónusu kis kép, mészárszéket ábrázol.

— Ez nagyon ritka, különös becsű kép. *Elzevir* festette. A világhírű könyvkiadónak *Elzevir*-nek két fia volt, mind a kettő kiváló festő, de egyik sem szignálta képeit. *Alig van tőlük szignált kép. Ezen rajta van a szignatura is.*

Azután mesél nekünk *Glück Frigyes* közvetlenül, szeretetreméltóan és szívesen a gyűjteményéről, negyven év összehordott anyagáról, amelynek minden darabját ismeri, mindegyikről tudja, hol vette, hol szerezte, milyen körülmények között. Ő a legsokoldalubb gyűjtő Magyarországon.

— Önök nem tudják, hogy milyen gyönyörű szenvedély a gyűjtés, — mondja ragyogó szemmel, nem képzelik, hogy minden egyes darabnál, amit megvásárolok, különösen képeknél, amikor a házamba kerülnek, valósággal álmatlanul töltöm az éjszakát, mert, mint a gyerek, olyan izgatottan várom a reggelt, hogy jó nappali világításban megnézhessem az új műtárgyat.

Igazán imponáló, hogy ez a megjelenésben, modorban, beszédben, mindenképen érdekes polgárember milyen lelkesedéssel beszél az ő királyoknak való passziójáról.

Még a fürdőszobában is, ahova véletlenül bevitünk, *Lotz* és *Munkácsy* rajzok diszlik a falat. Szegények már be sem juthattak a szobákba.

László Aladár.